

Motivovat a vysvětlovat

Aby občané více třídili, musí v tom vidět smysl pro sebe, pro obec i pro životní prostředí.

■ V poslední době začínají některé obce a města zavádět různé motivační systémy pro občany s cílem zvýšit podíl tříděného odpadu a snížit množství směsného komunálního odpadu. O úskalích, která bývají s takovým záměrem spojena, jsme hovořili se Soňou Jonášovou, ředitelkou Institutu cirkulární ekonomiky. Ten pomáhá obcím s hledáním cest ke snížení množství komunálního odpadu produkovaného na jejich území.

SPRÁVNÉ NASTAVENÍ MOTIVACE

Jednou z nejčastějších námitek proti zavádění motivačního systému bývá obava, že výsledkem bude nárůst černých skládek. Lidé, vedení snahou platit co nejméně, budou odhazovat své odpady jinam než do vyhrazených nádob.

Tomuto nežádoucímu efektu lze podle Soni Jonášové předejít nastavením systému tak, aby motivoval k třídění, nikoliv ke snížení množství směsného odpadu. „Když je občan bonifikován pouze za množství vytříděného odpadu, které mu může snížit poplatek za odpady, a množství směsného odpadu nepodléhá bonifikaci, nemá důvod vyhazovat odpad na černé skládky. Až časem, když celý systém funguje správně a lidé třídí, je možné pokračovat a zavést systém PAYT

– zaplat za to, kolik vyhodíš,“ říká Soňa Jonášová.

Důležité také je, aby občané vzali nový systém za svůj a ztotožnili se s jeho cíli. K tomu pomáhá osvětová kampaň vysvětlující smysl třídění odpadů, jeho přínosů pro životní prostředí i pro obec. Vedle slev na poplatku za odpady pro občany se osvědčují také investice do projektů na zlepšování veřejného prostoru. Obec může např. za uspořené prostředky opravit dětské hřiště, revitalizovat park apod.

JAK NA CHYTRÁKY

I přes převahu pozitivní motivace se vždy najdou lidé, kterým systém nebude vyhovovat nebo kteří se jej budou snažit obcházet či zneužívat. Pro takové případy je nutné mít připravené sankce.

Na ty, kteří třídění odmítají a recyklovatelný odpad dále vyhazují do směsných popelnic, může zapůsobit vizuální kontrola nádob při vyvážení. Pokud např. pracovníci svozové firmy najdou v popelnici nevhodný obsah, mohou na ní zanechat štítek s upozorněním, že příště takový odpad nevyvezou. V krajních případech je nezbytné udělit i finanční pokutu.

Motivace k co největšímu množství vytříděných odpadů vede občas k tomu, že se lidé

Evidovat odevzdaný separovaný odpad lze s pomocí aplikace v mobilním telefonu

snaží vylepšit své výsledky i jiným odpadem než z domácnosti. Nosí např. starý papír z práce apod. K tomu Soňa Jonášová říká: „Slevy za odevzdaný tříděný odpad jsou relativně malé a nikdy se nepřeklápějí v bonusy, které by občanům byly vypláceny přímo. Často je také stanoven limit, jakou maximální slevu mohou domácnosti za rok získat. Doplnovat odpady ve větší míře z jiných zdrojů se tedy moc nevyplatí, a pokud to někdo dělá, obec tyto odpady zobchoduje, a zvyšuje díky tomu své příjmy. Takže ji to nijak nezatíží.“

JDE TO TĚMĚŘ VŠUDE

Separovaný pytlkový sběr lze zorganizovat i v obci či městě s bytovými domy. Nájemníci mohou odkládat pytle např. v uzamykatelných klecových stáních společných pro jeden bytový dům nebo vchod. Slevy se pak načítají kumulativně a rozpouštějí mezi jednotlivé vlastníky či nájemce bytových jednotek.

Na trhu jsou rovněž speciální nádoby, které lze označit kódem a umístit přímo do domácností. V den svozu je lidé vynesou před dům a prázdné zase vrátí zpět.

Zvýšenému zájmu o separovaný sběr se začínají přizpůsobovat i svozové firmy a postupně se vybavují technikou, díky níž mohou svoz tříděných odpadů z domácností včetně evidence zajistit za rozumnou cenu. V malých či odlehlejších

Ve sběrných dvorech pomáhají čtečky čárových kódů

Příklad z praxe

■ V roce 2009 byl v obci Trojanovice zaveden systém pytlového sběru tříděného odpadu v domácnostech. Obec má asi 2,5 tisíce obyvatel ve více než 750 domácnostech. Domácnosti třídí do zvláštních pytlů plasty, papír a nápojové kartony. Pytle mohou odevzdat ve sběrném dvoře kdykoliv v otevírací době. Evidenci a správu zajišťují v Trojanovicích prostřednictvím software Econit, který umožňuje po načtení QR kódu z odevzdaného pytle sledovat množství a kvalitu odpadů v jednotlivých domácnostech prostřednictvím webové aplikace Chytreodpady.cz. Domácnosti jsou tak motivovány k vyššímu třídění pomocí bonusového systému. Občané, kteří dobře třídí, dostávají slevu na poplatku za komunální odpad.

Za 7 let od zavedení systému se výrazně zvýšil poměr tříděného odpadu vůči směsnému komunálnímu odpadu. Bonusy za vytříděný odpad obci ročně přinesou až 500 tis. Kč a dalších 400 tis. Kč vydělá obec prodejem vytříděného odpadu k dalšímu užití.

Systém Econit je pro obec výrazným přínosem. Občané vozí do sběrného dvora společně s odpadem, za který dostávají slevu na poplatku, i další odpady (stavební suř,

objemný odpad apod.), které by jinak končily v popelnicích na směsný komunální odpad. Obec tudíž ušetří nemalé prostředky. V současné době má za odpady takové příjmy, že na odpadové hospodářství nedoplácí z vlastního rozpočtu. Dalším neméně významným přínosem je spokojenost občanů, kteří mohou ušetřit v případech větších rodin i několik tisíc korun ročně. ●

obcích, kde bývá nalezení vhodné svozové firmy problematické, může obec zajistit svoz tříděného odpadu vlastními prostředky, např. malým nákladním automobilem či traktorem. Případně je určeno sběrné místo, na které občané pytle s tříděným odpadem sami odnášejí.

Na separovaném sběru se může domluvit i několik sousedních obcí a zajišťovat svoz, evidenci, vážení a další nakládání společně. I tako-

vým postupem lze docílit nemalých úspor.

ŘEŠENÍ SE VŽDYCKY NAJDE

Největším oříškem pro nastavení systému separovaného sběru odpadů z domácností bývá zohlednění osob, které produkují velmi malé množství všech druhů odpadu. Může se jednat např. o důchodce nebo lidi, kteří se snaží žít v souladu s filozofií zero waste. Pro ně

je bonifikace množství tříděného odpadu nevhodná, neboť z jejich domácností neodchází odpad téměř žádný, tudíž ani ten tříděný.

„Zde je vždy na zvážení samosprávy, jakou slevu dá obyvatelům za zodpovědné chování. Tyto detaily je třeba řešit individuálně, ale vždycky se nějaké akceptovatelné řešení určitě najde,“ říká Soňa Jonášová. ●

Pavel Černý

Kolik stojí odpady

■ Společnost Eko-Kom spočítala, jak se na celkových nákladech a výnosech odpadového hospodářství obcí podílejí jednotlivé položky. ●

Ekonomika odpadového hospodářství obcí v r. 2014 (Kč na obyvatele)

Velikost obce (počet obyvatel)	Příjmy							Náklady celkem	Průměrně obec doplácí
	Od obyvatel	Živnosti	Druhotné suroviny	Od chatařů	Odměna Eko-kom	Odměna kolektivní systémy	Celkem		
Do 500	425,7	29,0	41,6	51,1	118,8	44,2	710,4	900,5	21,1 %
501 – 1 000	451,0	31,1	29,5	42,1	111,6	20,8	686,1	860,8	20,3 %
1 001 – 4 000	449,7	39,9	20,3	32,8	97,0	15,9	655,5	836,8	21,7 %
4 001 – 10 000	479,2	44,7	19,2	18,1	97,4	10,5	669,1	906,7	26,2 %
10 001 – 20 000	519,8	42,1	26,5	7,8	104,5	6,5	707,2	982	28,0 %
20 001 – 50 000	498,9	41,2	18,9	9,6	98,8	7,3	674,6	953,9	29,3 %
50 001 – 100 000	527,5	6,5	25,0	4,5	91,5	5,4	660,4	985	33,0 %
100 001 – 1 mil.	527,1	0,0	22,1	0,0	94,6	3,0	646,8	741,3	12,7 %
Nad 1 mil.	559,0	1,4	28,4	0,0	101,8	0,0	690,6	1018,2	32,2 %
Celkem	493,5	25,3	24,7	25,0	99,9	9,2	677,6	911,4	25,6 %

Zdroj: Eko-Kom